אלא לדבר הניטל בשבת וכבר בירדנו במסכת שבת (א) שאין הלכה כרבי יצחק: ונותנין כלי א תחת הדלף בשבת: תאנא ואם נתמלא הכלי שופך ושונה ואינו נמנע: בי רחייא דאביי דלוף אתא לקמיה דרבה אמר ליה זיל עייליה לפורייך להתם כי היכי דליהוי כגרף של רעי ואפקי' אמר ליה וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדהכי והכי נפל בי רחייא דאביי אמר תיתי לי דעברי אדמר: אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה תניא נמי הכי גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה וכשהוא מחזירו נותן לתוכו מים ומחזירו וכי היכי דשרי לאפוקיה לרעי אגב מנא הכי נמי שרי לאפוקיה בעיניה דהא ההיא עכברתא דאשתכח באספרמקיא דרב אשי ואמר להו נקטוה בצוציתיה ואפקוה ולא מיבעיא ביו"ט דשרי לטלטולי אלא אפילו בשבת נמי שרי כדגרסינן בפרק כל כתבי הקדש (ב) [א]הלכה כופין קערה על גבי נר וכו':

מתני' [א]כל שחייבין עליו משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין אלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימים ולא מגביהין תרומות ומעשרות כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו בשבת ואין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד:

גמ' לא עולין באילן גזירה שמא יתלוש: ולא ב רוכבין על גבי בהמה גזירה שמא יחתוך זמורה להנהיגה: ולא שטין על פני המים. גזירה שמא יעשה חבית של שייטין: ולא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין גזירה שמא יתקן כלי שיר: ירושלמי ולא מספקין ספוק הבא מחמתו כדכתיב [ג]ויחר אף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו ולא מטפחין טפוח שהוא לרצונו ר' יונה וחברי' [חבריה] אמרן בין הכי ובין הכי אסור ר' יונה אמר אחורי ידיהון שרי (ג) דהוה אמר אית סבי' ביומי והוו מטפחין אחורי ידיהון בשבתא בהלוליה דר"ש בר' הוו מטפחין אחורי ידיהון בשבתא עבר ר"מ ושמע קליהון אמר רבותינו הותרה שבת שמע ר' קליה אמר מי הוא זה שבא לרדותינו בתוך ביתינו שמע רבי מאיר קליה דרבי וערק נפקין פרייה בתריה מפרי אפרה רוחא פוקליה מעל קדליה דר"מ אודיק רבי מן כוותא וחמא קדליה דר"מ מאחורי א"ר לא זכיתי לתורה אלא על דחמית קדליה דר"מ מן אחוריו: לא ג דנין ולא ד מקדשין ולא חולצין ולא

רש"י

שופך לחוץ ושונה. ונותנין למקומו תחת הדלף: ואינו נמנע. כל היום מלעשות כן אם צריך לכך: בי רחייה דאביי דלוף. הדלף היה נופל על אמת הריחים שלו והן עשויין בטיט ונמוחים מן הגשמי' ולא היה מספיק לכלים הצריכין לתת תחת הדלף: זיל מייליה לפורייך. לבית שהם שם דלהוי כגרף של רעי שיהיו הריחים מאוסים לפני מטתך ותהיה מותר לטלטלם ולהוציאם לחוץ כדאמרי' לקמן דמותר להוציא גרף של רעי לאשפה: וכי עושין גרף של רעי כו'. וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו: תיתי לי. תבואני בשכרי שעברתי על דברי רבי: גרף ועביט. של מי רגלים קרוי עביט ושל רעי קרוי גרף וכלי חרס הן: נותן מים ומחזירו. דהן מוקצין מחמת מיאוס ואי לאו אגב מיא אסור לטלטולי ולהוציאן שרי משום כבודו: בעיניה. דשרי ליקח הדבר מאוס ממש בידו בלא כלי ולהוציאו. באיספרמקית. בשמים: בצוליתי'. בזנבו: **מתני'** כל שחייבין עליו. מדרבנן שלא לעשות (ביו"ט) [בשבת]: משום שבות. כלומר שאין בו כלל מצוה: או משום רשות. שיש בו קצת מצוה אבל לא מצוה גדולה וקרוב הדבר להיות רשות ויש בו איסור דרבנן: או דבר שיש בו מצוה ממש. ואסרו רבנן לעשותן בשבת: חייבין. שלא לעשות ביום טוב: לא עולין באילן כו'. בגמ' מפרש טעמא דכולהו למה אסרו רבנן: אין מטפחין. ביד: ואין מספקין. כף על ירך: ואין מרקדין. ברגל וכולן לשמחה ושיר וגוזרין שמא יתקן כלי שיר: לא דנין. דין: ולא מקדשין. אשה: לא מקדישין. הקדשות: ולא מעריכין. ערכי עלי: ולא מחרימין. שאומר בהמה זו חרם וסתמא לבדק הבית: גמ' שמא יתלוש. מן המחובר: חבית של שייטין. כלי גומא שאורגין אותו ועושין אותו כמין חבית ארוך ולמדין בו לשוט: מחמתו. מכעסו: אחורי ידיהן. כלאחר יד ע"י שינוי: נפקין פרייה בתריה. רודין במקלות: [אפרה. הפריח הרוח כובע: מעל] קדליה. ערפו: אודיק. הציץ: [כוותא. חלון]: וחמא. ראה: שמא

אלא לדבר הניטל. לצורך דבר הניטל ולא קי"ל כרבי יצחק אלא כעולא ואליביה אוקימנא בגמרא הא דתנן וכן כדי יין וכן כדי שמן בדטיבלא ואשמעינן שאע"פ שאינו ניטל בשבת מטלטלין כלי בשבילו לכסותו: ואם נתמלא הכלי שופך לחוץ ושונה. ונותנו במקומו ואינו נמנע מלעשו' כן כל היום אם צריך לכך ומיהו דוקא בדלף הראוי דאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו דאסור לבטל כלי מהיכנו כלומר מתשמישו כדאיתא בשבת: **בי** רחייא דאביי דלוף. הדלף היה נופל על אמת הריחים שלו והיו עשויין בטיט ונמוחין מפני הגשמים ולא היה מספיק לכלים הצריכין לתת תחת הדלף: זיל עיילה לפורייך התם. לבית שהן שם: דליהוי בגרף של רעי. שיהו מאוסין הריחים שלך להיות לפני מטתך ואתה מותר לטלטלם ולהוציאן לחוץ כדאמרינן לקמן דגרף של רעי מותר להוציאו לאשפה: וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו: תיתי לי דעברי אדמר. תבואני זאת בשכר שעברתי על דברי מרי: גרף של רעי ועביט של מימי רגלים. גרף ועביט כלי חרס הם אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עביט: נותן מים ומחזירו. דמוקלין מחמת מיאוס הם ואי לא אגב מיא לא מצי לטלטליהו ולהוציאן הוא דשרי ליה משום כבודו: לאפוקי' בעיניה. בפני עצמו ליטול את הרעי או דבר מיאוס ממש בידו ויוציאנו: אספרמקי. בשמים: בצוציתיה. זנבו: כדכתבינן בפרק כל כתבי הקדש בהלכה דכופין קערה על גבי הנר דהתם בגמרא אמתני' דכופין קערה ע"ג הנר מוכח בהדי' דגרף של רעי מותר לטלטלו בשבת ולהוציאו: **מתני'** כל שחייבין עליו משום שבות. כל שחייבין עליו מדברי סופרים שלא לעשותו בשבת משום שבות: או משום רשות. שיש בו קצת מצוה אבל לא מצוה גדולה וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו איסור מדברי סופרים: או משום מצוה. או שיש בו מצוה ממש ואסרוהו חכמים לעשותו בשבת: חייבין עליו. שלא לעשותו ביו"ט: ואילו הן מדברים האסורין משום שבות. שהטילו בו חכמים לשבות בהן ואין בעשייתן שום מצוה: לא עולין באילן וכו'. בכולהו מפרש טעמא בגמרא אמאי גזור רבנן בהו: אין מטפחין. ביד: ואין מספקין. על ירך: ואין מרקדין. ברגל וכולן לשמחה או לאבל ומפרש בגמרא גזירה שמא יתקן כנגדן כלי שיר וקא עביד מנא: ואילו הן משום רשות. כלומר אלו הן שהיה לנו להתירם מפני שהן קרובין למצוה ואסרום חכמים האי דקרי להו רשות משום דהנך דבעי למתנא בסיפא הוי מצוה גמורה ולגבייהו קרי להנך מציעאי רשות והנך קמאי קרי שבות דלאיסור גמור יש בהן לפי שאין בהם צד לסלק בהן גזירת חכמים מעליהם שאין בהן לחלוחית מצוה: לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין. ובגמרא פריך אמאי קרי להו רשות דהא מצוה קא עביד ופרש"י ז"ל והוה ליה למיחשבינהו בהדי הנך בתראי דמשום מצוה ופרקי' לא דנין בדאיכא דעדיף מיני' ולא מקדשין בדאית ליה אשה ובנים ולא חולצין ולא מיבמין בדאיכא גדול דאמר מר מצוה בגדול ליבם וכגי האי גוונא קצת מצוה איכא אבל לא מצוה גמורה ומשמע לפי פירושו ז"ל דאפי' ליכא דעדיף מיניה אין דנין וכן נמי לא מקדשין אע"ג דלית ליה אשה ובנים ולא מיבמין אע"ג דליכא גדול כאינך דאסירי שהן משום מצוה אבל רבינו תם ז"ל פי' והא מצוה קא עביד וחפצי שמים הן לדון ולישא אשה וליבם את היבמה ופריק דאין ה"נ דאי ליכא דעדיף מיניה ובדלית ליה אשה ובנים וליכא גדול דשרי דהוו חפצי שמים ודמו להני דתניא בפ' שואל (דף קנ.) ובפ"ק דכתובות (דף ה.) משדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלא מתני' דקתני דאסירי בדאיכא דעדיף מיניה ואית ליה אשה ובנים ובדאיכא גדול ליבם הא לאו הכי שרי דאע"ג דאסרי' הני דאמרי' במתני' אע"פ שהן משום מצוה הנהו שאני דלית בהו מצוה כולי האי ומ"מ כתב ר"ת ז"ל בתשובה שאין מקדשין אשה בשבת אלא מדוחק גדול ואפי' קדש מבעו"י אסור לכנסה לחופה בשבת שהרי קונה אותה ליורשה ותדע לך דהכי תנן אין מיבמין אע"פ שאין שם אלא ביאה ובירוש' אמרו הלין דכנסין ארמלין צריכין למכנס (מבערב) [מבעו"י]: **ואלו** הן משום מצוה לא מקדישין. הקדשות: מעריכין. ערכי עלי ונותן כפי שניו כמו שכתוב בפרשת ערכין: ולא מחרימין. הרי בהמה זו חרם וסתם חרמים לבדק הבית: **גמ'** שמא יעשה חבית של שייטין. כלי של גומא שאורגין אותו ועושין אותו כמין חבית ארוכה ולמדין בו לשוט: **ירושלמי** בין הכי ובין הכי אסור בין קמי ידיהון ובין אחורי ידיהון: פרו בתריה מפרא. רצו אחריו: **לא** דנין ובו'. כולהו גזירה שמא יכתוב וכל שכן גירושין דלא סגיא אלא בכתיבה וצריך ג"כ שיהא נכתב בו ביום ומש"ה לא חש למתנייה ומיהו בתוספתא תני ליה ודאמרי' בפרק הזורק (דף עו:) גבי שכיב מרע דתקיף ליה עלמא טובא דשרי לגרש דוקא בשכיב מרע הקילו שירא שמא יזדקק אשתו ליבום וכדי שלא תטרף

מלחמת ה'

אין נעשין מוקצין מחמת הבית כיון שאין בעצמן איסור לא אמרו בנר אלא מפני שנעשה בסיס לדבר האסור ואין הפירות הסגורין בבית בסיס לבית והוא לא הקצה דעתו מן הפירות בשביל פירות עצמן אלא דעתו עליהן לאכילה כל זמן שיוכל ליקח אותן ומה שאמרו בטבל שהוא מוכן אבל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן אני אומר דהכי קאמר כיון דטבל ראוי ועומד לאדם הוא קודם שתקנו כלאחר שהוא מתוקן ואין עליו אלא איסור אותו השם שהוא טבל ואפשר לאותו איסור שיפקע בשבת מוכן הוא דהא פירות גופייהו מיחזי חזו ואינן מחוסרין שום מלאכה אבל מוקצה מחמת איסור דקאמרי' זהו דבר שאינו ראוי עד שיעשה בו מלאכה האסורה בשבת כיון שאסורה מן התורה או מדבריהם כגון מטה של מעות וגר א"נ שוחט בשבת שאינן ראויין לו עד שיעשה מעשה האסור בשבת וכן פירות במחובר וכן דגים שנילודו כולם מחוסרין מלאכה הן ואין יכול ליהנות מהן עד שיעבור על איסור וכן כולם אבל בטבל יכול הוא אלא שאינו רשאי כנ"ל ודבר נכון הוא ולדברי רבינו ז"ל שהוא סובר במס' חולין דמוקצה מחמת איסור אינו אלא כשדחאו בידים טבל ודאי מוכן הוא אבל שבת דמערב שבת מוכן לאדם לתקן ולאכול קאי ואין איסור שבת מקצה אותו שהרי לא דחאו בידים:

עין משפט נר מצוה

תתקכה

א מיי' פכ"א ופכ"ג מהל' שבת ופ"ק מהלכות יו"ט סמג לאוין סה עה טאו"ח סי' שלט תקכד:

מסורת הש"ם

א) דף קכא: ב) במדבר כד:

קובץ הגהות

חו"י (א) נ"ב ברי"ף שבת בפ' בתרא [סימן תקע"ו]: (ב) נ"ב ברי"ף שבת סימן תנז: (ג) נ"ל דהוו סבין ביומי דר' יונה:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז א ריחים המטלטלין ומדובקים בטיט והיה הדלף דולף עליה' ומקלקלן הרי זה מכניס מטתו לשם כי הם דומין אלו לדבר מאוס וכגרף של רעי ומטלטלן משם שלא אמרו אין עושין גרף של רעי לכתחלה כדי לטלטלן בשבת ויו"ט אלא כשעושה אותו בידים ומכוין לכך כמבואר בקונט' הראיות: וכתב מיי' והוא שיהיה הדלף ראוי לרחילה ולא נהירא לטור דהא דמוקים לה בגמ' הכי היינו דוקא לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואין הלכה כמותו:

ב מי שיש לו נער נכרי ורוכב על גבי בהמה כשמוליכין להשקותה אין צריך למונעו שהרי החי נושא את עצמו אבל צריך למונעו שלא יתן עליה בגדיו ולא שום דבר:

ג נר"ת היכא דאיכא דעדיף מיניה אבל אי ליכא דעדיף מיניה שרי ולרש"י אסור בכל ענין ולזה הסכים הרא"ש:

ד נר"ת דווקא בשיש לו אשה ובנים ולרש"י אסור בכל ענין וסמ"ג כתב בשם ר"ת דמותר לקדש אשה ביו"ט ובשבת כשאין לו אשה ובנים אלא שלא רצה ר"ת להתיר אלא מחמת דוחק:

לשון ריא"ז ונראה בעיני שאף לכנוס אסור בין בשבת בין ביום טוב כמבואר בקונטרס הראיות וכן ביאר מז"ה:

שיטת ריב"ב

פיס' ונותנין כלי וכו': גמ' שופך לחוץ ושונה. ונותנו למקומו תחת הדלף. ואינו נמנע מלעשות כן כל היום אם צריך לכך: בי רחיא דאביי דלוף. הדלף היה נופל על אמת הרחים שלו והיו עשויין בטיט ונמוחין מפני הגשמים ולא היה מספיק לכלים הצריכין לתת תחת הדלף: זיל עיילי' לפורייך להתם. לבית שהרחים שם: דליהוי כגרף של רעי. שהיו מאוסין הרחים לך להיותן לפני מטתך ואתה מותר לטלטלם ולהוציאם לחוץ דגרף של רעי מותר להוציאו לאשפה: וכי עושין גרף של רעי לכתחלה. [וכי] מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנה: גרף ועביט. כלי חרס הן אלא של רעי קרוי גרף ושל מי רגלים קרוי עביט: נותן מים ומחזירן. דמוקלין מחמת מיאוס הן ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטלינהו ולהוציאן הוא דשרי ליה מפני כבודו: באיספרמקי. בשמים: בצוליתי'. בזנבו: מתני' כל שחייבין מדברי סופרי'. שלא לעשותו בשבת: משום שבות. שאין שם לחלוחית מצוה: משום רשות. שיש בו קצת מצוה אבל לא מצוה גדולה וקרוב הוא להיות דבר הרשות ויש בו אסור מדברי סופרים: או משום מצוה. או שיש בו מצוה גמורה ואסרוהו חכמים לעשותו בשבת: חייבין עליו. שלא לעשותו ביו"ט: ואלו הן הדברים שאסורין משום שבות. שהטרו בו חכמים לשבות בהן ואין בעשייתן שום מצוה: לא עולין באילן וכו'. בכולהו מפרש טעמא בגמ' אמאי גזור רבנן בהו: אין מטפחין. ביד: ואין מספקין. על ירך: ואין מרקדין. ברגל: ואלו הן משום רשות. כלומר אלו הן שהיה לנו להתיר מפני שהן קרובי מצוה ואעפ"כ יש בהן משום שבות האי דקרי להו רשות משום דהנך דבעי למתנא בסיפא הוי מצוה גמורה ולגבייהו קרי להנך מציעאי רשות ולהנך קמאי קרי שבות דלאיסור שבות גמור יש בהן לפי שאין בהן צד לסלק גזרת חכמים מעליהן שאין בהן לחלוחית מצוה: לא דנין וכו'. בגמ' מפרש אמאי קרי להו רשות דהא מצוה עבידי: ואלו הן משום מצוה. שהיה לנו להתירן משום מצוה ואעפ"כ גזרי חכמים עליהן משום שבות: לא מקדישין. הקדשות: מעריכין. ערכי עלי ונותן כפי שניו כמ"ש בפרשת ערכין: ולא מחרימין. הרי בהמה זו חרם. וסתם חרמים לבדק הבית: גמ' שמא יתלוש. דהוי איסורא דאורייתא דהיינו קוצר שתולש מן המחובר: שמא יחתוך זמורה. מן המחובר: חבית של שייטין. כלי של גימא שאורגין אותו ועושין אותו כמין חבית ארוכה ולמדין בו לשוט: שמא יכתוב. פסק דין לבעלי הדין ושטר ארוסין לקדושין וגט חליצה לחוללת וכתובה ליבמה: משום מקח וממכר. דדמי למקח וממכר כשמוציא מרשותו ומכניס לרשות הקדש אפילו ליתנם לכהן בו ביום דאיכא למימר לא מוכחא מילתא דלתקוני טיבלא קא מיכוין אלא כדי שמחת יום טוב דכהן אפי' הכי אסור: